

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Анісімова О.В. «Конституційні засади судової дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт. Питання функціонування державної влади в Україні тісно пов'язано з проблемами верховенства права, конституціоналізму, верховенства конституції, її місця та ролі як фундаментального джерела права національної правової системи, а тому вони завжди будуть актуальними.

Глобальні стандарти цивілізованого суспільства західного зразка вимагають щоб державна влада здійснювалась на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Такий розподіл державної влади не порушує принцип її єдності, однак запобігає узурпації. Зміст запобіжників узурпації полягає в тому, що три гілки влади співпрацюють між собою, взаємодоповнюючи одна одну, але при цьому здійснюють функції взаємоконтролю.

Розподіл організації діяльності державної влади в Україні покликаний забезпечити функціонування в Україні концепції «стримувань і противаг», сутність якої полягає в унеможливленні абсолютизації влади в одних руках. Одним з основних важелів впливу судової влади на баланс державної влади в Україні є судова дискреція, яка є складовою функціонального елементу самостійності судової влади, та надає суду можливість на паритетних засадах співіснувати з іншими гілками влади та мати реальний вплив в системі «стримувань і противаг».

Суд, будучи суб'єктом правозастосування, здійснює свою діяльність на засадах верховенства права, ідеологія якого є основою сучасного конституційного будівництва. Досліджуючи судову дискрецію, як явище, що функціонує на засадах верховенства права, слід звернути увагу, що в наукових

працях йдеться мова про потребу переосмислення її сутності та практичного значення в правозастосовчій, та правотворчій діяльності. Судова дискреція, будучи інструментом практичного характеру, набирає ваги як важіль впливу в системі «стримувань та противаг».

Надзвичайно актуальним вбачається також питання судової правотворчості, яка є наслідком реалізації судової дискреції. Судова правотворчість отримала право на існування в Україні під впливом антиформалістської революції в Європі, результатом якої стало визнання нової «творчої» та активної ролі судді у застосуванні права та заперечення ролі судді як «вуст закону». Цей процес пришвидшений закладенням принципу верховенства права в основу сучасного судочинства.

У питаннях здійснення судової правотворчості ми занурюємось в проблематику функціонування держави та громадянського суспільства. Мова йде про Україну, країну пострадянської ментальності, свідомості та культури, яка за період незалежності не спромоглась визначити головні пріоритети розвитку політичної системи, не сформовано економічну, соціальну та правову політику. У даному разі проблеми нормативно-правового регулювання суспільних відносин полягають не стільки в недотриманні правил юридичної техніки, скільки у відсутності послідовної, зрозумілої, спрямованої на розвиток країни державної політики та контролю за її реалізацією зі сторони громадянського суспільства.

Дослідження виконане у рамках науково-дослідної теми кафедри конституційного права та порівняльного правознавства «Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей». Номер державної реєстрації – 0119U102624.

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна. Представлені в дисертації положення, концептуальні засади, структура, постановка завдань та їх вирішення, узагальнені висновки є результатом реалізації авторських ідей і самостійно виконаної наукової праці. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що ця робота є комплексним монографічним дослідженням на основі наукового творчого поєднання філософії та права, що дозволило розкрити теоретичні та практичні

аспекти судової дискреції, як обов'язкового елементу самостійності судової влади в Україні. У роботі обґрунтовано низку концептуальних положень, узагальнень та висновків, які відповідають критеріям наукової новизни, зокрема:

вперше:

- запропоновано механізм легітимізації судової правотворчості, як продукту дискреційних повноважень суду;

- запропоновано, на базі правових інструментів Європейського суду з прав людини, розробити додатковий механізм щодо встановлення меж судової дискреції, який унеможливить суддівське свавілля та гарантує юридичну визначеність у правовідносинах, а саме поле розумності для реалізації судової дискреції додатково обмежується, такими інструментами як «легітимна мета» та «необхідність у демократичному суспільстві»;

- запропоновано авторське визначення судової дискреції, а саме – це інтелектуально-вольова діяльність суду щодо вибору оптимального рішення (варіанту) із наявних правових альтернатив, під час розгляду та вирішення судової справи; а також запропоновано авторське визначення межі судової дискреції, а саме – це конкретно-визначене, легітимне обмеження розсуду суду, при здійсненні ним правосуддя, конституційного та судового контролю.

удосконалено:

- розмежування понять «судова правотворчість» та «законотворчість», виходячи із функціональних особливостей суб'єкта правотворчості;

- обґрунтування відмінностей між судовою правотворчістю та судовим прецедентом на основі наукових доробок.

набули подальшого розвитку:

- ідеї та пропозиції щодо закріплення на конституційному рівні статусу судової правотворчості Верховного Суду, як субсидіарної правотворчості та механізми їх реалізації;

- погляди щодо з'ясування юридичної природи актів конституційного судочинства;

- пропозиції щодо розвитку судової дискреції, як обов'язкового елементу функціональної самостійності судової влади.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Усі наукові результати достовірні та достатньо обґрунтовані, що підтверджується наступними положеннями:

- основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях;
- основні положення дисертації викладені у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні, серед яких, «Науковий вісник публічного та приватного права», «Jurnalul juridic național: teorie și practică», «Порівняльно-аналітичне право».

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження теоретико-правових аспектів судової дискреції та судової правотворчості, заснованій на принципі верховенства права та соціальної держави;
- правотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства з питань правосуддя та правотворення;
- правозастосовній діяльності – для вдосконалення діяльності суб'єктів правозастосування у сфері забезпечення реалізації та захисту прав та свобод людини і громадянина;
- навчальному процесі – в юридичних та інших вищих навчальних закладах під час вивчення дисципліни «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн», «Актуальні питання прав людини», «Конституційна правотворчість», «Юридична аргументація», «Судова практика та судова правотворчість» при написанні монографій, науково-практичних посібників, підручників, підготовці методичних рекомендацій, а також для викладання лекцій та при проведенні практичних занять.

5. Використання результатів роботи. Основні положення, узагальнення та висновки дисертаційного дослідження автором апробовані на засіданнях кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна науково-практична конференція «Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід» (17-18 листопад 2017 р., тези опубліковано); Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві» (м. Одеса, 29-30 грудня 2017 р.; тези опубліковано); Міжнародна науково-практична конференція «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 19-21 квітня 2018 р; тези опубліковано); Міжнародна науково-практична конференція «Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб» (м. Ужгород, 20 квітня 2018 р; тези опубліковано); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2018 р; тези опубліковано); Міжнародна науково-практична конференція «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 11-13 квітня 2019 р; тези опубліковано).

6. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стель викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації. Дисертація Анісімова О.В. на тему: «Конституційні засади судової дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальших досліджень інституту судової влади. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, котрі поділені на 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 214 найменувань. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінок, з них основного тексту – 171 сторінок.

Список використаних джерел містить 214 найменувань, з них значна увага приділена національним та міжнародним законодавчим актам, судовій практиці, а також публікації у фахових виданнях України та іноземних держав.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Анісімова О.В. «Конституційні засади судової

дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади» відповідає паспорту спеціальності 081 «Право». Це забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

9. Зауваження та рекомендації:

- більше уваги доцільно було б приділити необхідності переосмислення сутності та значення верховенства права в контексті правоутворюючих факторів та процесів, а саме: зміни ціннісних орієнтирів сучасного пострадянського суспільства, впровадження завдань щодо переходу до ринкових відносин, побудови правової держави тощо; оновлення політико-правових процесів у суспільстві; необхідності вирішення питань транснаціонального, планетарного характеру, в тому числі встановлення світового порядку, уніфікації права, охорона прав і свобод людини тощо;

- ґрунтовнішого розкриття потребувала практика Європейського суду з прав людини;

- автору слід було б провести порівняльне дослідження інституту судової дискреції розвинених країн світу та України.

Відзначимо, що здобувачем було враховано значну кількість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не зменшують її наукової новизни і практичної цінності, тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

10. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Анісімова Олега Валерійовича на тему: «Конституційні засади судової дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади» повністю відповідає вимогам пунктів 9-15 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії» Постанови Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 р.

11. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації. Основні

положення дисертації викладені у 3 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні, а також у 7 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилася сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару №1 від 29.03.2021 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Анісімова Олега Валерійовича на тему: «Конституційні засади судової дискреції як гарантії самостійності та ефективності судової влади» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертаційна робота **рекомендована до захисту** у спеціалізованій Вченій Раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор юридичних наук, професор

Ю.М. Бисага

Підпис Бисаги Ю.М.
«засвідчую»
Вчений секретар
ДВНЗ «УжНУ»

О.О. Мельник

Рецензент:

професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор юридичних наук, професор

В.В. Заборовський

Підпис Заборовського В.В.
«засвідчую»
Вчений секретар
ДВНЗ «УжНУ»

О.О. Мельник